

Nacka tingsrätt

Mark- och miljödomstolen

KOMPLETTERING

Mål nr M 4713-19, Stockholms läns landsting, Förvaltning för utbyggd tunnelbana; tillstånd enligt miljöbalken till bortledning av grundvatten med anledning av utbyggnad av tunnelbanedepån i Högdalen m.m.

Stockholms läns landsting ("Region Stockholm") hänvisar till mark- och miljödomstolens föreläggande, aktbil. 12, och kompletterar ansökan enligt följande.

1. Kartor

Mark- och miljödomstolen har efterfrågat nya fastighetskartor samt förtydligande av var lågpunkterna är belägna.

När det gäller lågpunkter i tunnarna har vissa justeringar gjorts sedan ansökan lämnats in. Region Stockholm redovisar därför nya bilagor till den tekniska beskrivningen, Bilaga A2 och A3, som ersätter de som gavs in med ansökan. Region Stockholm redovisar också en översiktskarta med bortledningspunkter och möjliga ytor för infiltration som är samstämmiga med rådighetsavtalen, se Bilaga 1.

2. Rådighet och rådighetsavtal

Domstolen har efterfrågat en redovisning av Region Stockholms rådighet för grundvattenbortledning.

Med anledning av domstolens kompletteringsföreläggande vill Region Stockholm redovisa sin inställning i denna fråga.

2.1 Allmänt om vattenrättslig rådighet

Av 2 kap. 1 § lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet (restvattenlagen) följer att en verksamhetsutövare ska ha rådighet över vattnet inom det område

där verksamheten ska bedrivas. Vattenrättslig rådighet utgör en processförutsättning som sökanden har att styrka. Vattenrättslig rådighet kan föreligga genom ägande eller avtal (2 kap. 2 § restvattenlagen). För viss vattenverksamhet har verksamhetsutövaren automatisk vattenrättslig rådighet oavsett om denne äger eller har rätt att nyttja berörd eller berörda fastigheter (2 kap. 4 § restvattenlagen). Den som ska bedriva vattenverksamhet för järnväg ges automatisk rådighet enligt 2 kap. 4 § 6 punkten restvattenlagen. Järnväg definieras i 1 § lagen (1995:1649) om byggande av järnväg som spåranläggning för järnvägstrafik. Av bestämmelsens andra stycke följer att detta även tillämpas på tunnelbana.

2.2 Särskilt om vattenrättslig rådighet vid bortledande av grundvatten

Bestämmelsen om vattenrättslig rådighet i 2 kap. 1 § restvattenlagen motsvarar 2 kap. 1 § vattenlagen (1983:291), se prop. 1997/98:45 del 2 s. 348. Lagrådet har i motiven till vattenlagen särskilt förtydligt att det inte torde krävas rådighet inom hela det vattenområde som berörs av t.ex. en ytvattentäkt, utan att det är tillräckligt med rådighet över vattnet i det begränsade område där bortledande ska ske (prop. 1981/82:130 s. 271). Detsamma gäller vid bortledande av grundvatten.¹

Vad gäller bortledande av grundvatten har Hösta domstolen i NJA 2001 s. 828 uttalat att det är tillräckligt att en sökande har vattenrättslig rådighet vid bortledningspunkten, vilket ytterligare har befästs genom MÖD 2005:51. Mark- och miljööverdomstolen har även genom dom den 21 januari 2015 i mål M 2008-14, bl.a. med hänvisning till de två nu nämnda rättsfallen, bedömt att det är tillräckligt att en sökande visar rådighet över vattnet i bortledningspunkten.

Sammantaget torde det alltså stå klart att det är tillräckligt för en sökande att visa rådighet över vattnet i bortledningspunkten för att kravet i 2 kap. 1 § restvattenlagen ska vara uppfyllt.

I NJA 2005 s. 109, som rörde fråga om ansvar för brott mot vattenlagen, berörde Högsta domstolen fråga om grundvattenbortledning varvid domstolen uttalade att ”Med att grundvatten bortleds får [...] i vart fall i första hand, förstås åtgärder som medför att sådant vatten förlorar egenskapen att utgöra grundvatten eller med andra ord att vattnet förs upp över markens yta.” Högsta domstolens uttalande i denna del ger stöd för tolkningen att det, i första hand, är fråga om grundvattenbortledning först då grundvatten ska föras upp över markens yta. I den sökta

¹ Se Larfeldt Alvéen och Strömberg, *Vattenverksamhet – den rättsliga regleringen*, s. 56.

verksamheten förs inläckande grundvatten inte upp över markens yta i lågvattenpunkterna. Vattenrättslig rådighet krävs därför inte i dessa punkter.

2.3 Region Stockholms inställning i fråga om vattenrättslig rådighet och komplettering

Avseende de tillkommande lågpunkterna anser Region Stockholm att vattenrättslig rådighet, med hänvisning till resonemanget i 2.2 ovan, inte krävs. Om domstolen efter prövning anser att vattenrättslig rådighet likväl krävs i lågvattenpunkterna framhåller Region Stockholm i första hand att automatisk sådan rådighet föreligger med stöd av 2 kap. 4 § 6 restvattenlagen.

För att undanröja varje tvivel ifråga om den vattenrättsliga rådigheten i lågpunkterna ger Region Stockholm in de tillkommande rådighetsavtalen avseende dessa punkter, Bilaga 2 och 3, vilka tydligt visar att den vattenrättsliga rådigheten har upplåtits till Region Stockholm.

Avslutningsvis vill Region Stockholm tillägga att frågan om civilrättslig rådighet till mark för utförande av de anläggningar m.m. som behövs för vattenverksamheten inte aktualiseras i målet, eftersom Region Stockholm inte har begärt tvångsrätt enligt 28 kap. 10 § miljöbalken.

3. Behov av skyddsinfiltration

Mark- och miljödomstolen har beträffande identifierat behov av skyddsinfiltration vid Örbyleden (se MKB, s. 60) ifrågasatt om infiltration i detta läge är möjligt eftersom hydrauliska tester inte har genomförts där.

Region Stockholm har tagit till sig av domstolens synpunkter och planerar att genomföra ett infiltrationstest i aktuellt område. Resultaten kommer att redovisas som en komplettering i målet efter årsskiftet.

4. Tid för anmälan av oförutsedd skada

Mark- och miljödomstolen har angett att Region Stockholm bör överväga om inte en längre tid än tio år bör föreslås för anmälan av oförutsedd skada.

Normaltiden inom vilken oförutsedd skada enligt 24 kap. 18 § miljöbalken ska anmälas är fem år. Endast i undantagsfall, då en skada kan inträffa på ett mycket sent stadium, bör en tid om

20 år föreskrivas.² Exempel på sådana undantagsfall är vattentäkter, där det står klart att ett utnyttjande av tillståndet till fullo kommer att ske först efter en lång tid.³ Region Stockholm framhåller i sammanhanget att inga skador kan förutses till följd av den sökta vattenverksamheten. Skulle likväl skador uppkomma bedöms de bli kända relativt omgående efter det att grundvattenbortledningen påbörjats i respektive delområde. Eftersom tidsfristen för anmälan av ersättningsanspråk dessutom börjar löpa från arbetstidens utgång kommer tidsfristen i själva verket att bli tjugo år från lagakraftvunnen dom om domstolen beslutar i enlighet med Region Stockholms yrkanden.

Med anledning av domstolens hänvisning till deldomarna för sträckorna Akalla-Barkarby, Arenastaden samt Nacka-Söderort vill Region Stockholm poängtera att den förevarande prövningen avser ett jämförelsevis begränsat projekt som ger upphov till ett mindre influensområde. Det mindre influensområdet innebär i sig att området innehåller färre hydrogeologiska variationer och färre känsliga objekt i jämförelse med övriga delsträckor. Inom influensområdet förekommer det också sparsamt med känsliga objekt. De känsliga objekten består av några byggnader med känslig grundläggning, ett antal markförlagda ledningar som inte är fast grundlagda och energibrunnar. Det som styr eventuell påverkan på dessa objekt är om grundvattennivån sjunker eller ej. Sådan påverkan kommer att vara klarlagd redan under byggtiden, då influensområdet kommer att vara relativt litet. Detta talar emot att föreskriva en längre tid för anmälan av oförutsedd skada än den som Region Stockholm föreslagit.

Sammantaget anser Region Stockholm att det i förevarande fall inte är motiverat att föreskriva en längre tid än tio år för anmälan av ersättningsanspråk på grund av oförutsedd skada.

5. Prövningens avgränsning

Mark- och miljödomstolen har påmint om de strategiska överväganden som en sökande bör göra i förhållande till regleringen i 11 kap. 23 § miljöbalken.

Region Stockholm har i ansökan utgått ifrån att domstolen ska göra en fullständig tillåtlighetsprövning enligt miljöbalken av den ansökta vattenverksamheten. Region Stockholm har därför gett in ett fullständigt underlag för en sådan prövning. Enligt nuvarande tidsplan är

²Se NJA II 1983 s. 176. Bestämmelsen i 24 kap. 18 § miljöbalken motsvarar närmast 15 kap. 17 § vattenlagen (1983:291). Någon ändring i och med införandet av miljöbalken skedde inte, se prop. 1997:98:45 s. 261.

³Se kommentaren till 15 kap. 17 § vattenlagen, Strömberg, s. 295.

det inte sannolikt att järnvägsplanen för projektet kommer att vinna laga kraft innan domstolen avgör målet.

Stockholm den 8 november 2019



Per Molander



Erik Forsström

Ersättningsbilagor

Bilaga A2 och A3 ersätter bilagorna till den tekniska beskrivningen med samma namn.

Bilagor till denna komplettering

1. Översiktskarta, fastigheter med avtal om vattenrättslig rådighet
2. Rådighetsavtal Stockholms stad
3. Rådighetsavtal Stockholmshem